

компетентнісні підходи забезпечили практичні механізми для їх реалізації. Зокрема, у сучасній мистецькій освіті набули поширення інтегровані курси, де здобувачі не лише опановують фахові вміння, а й рефлексують над культурними й моральними вимірами власної діяльності, формуючи професійну ідентичність через творчу практику та ціннісно орієнтоване навчання.

Висновки: Загалом, еволюція ідей філософсько-антропологічного (М. Шелер), культурологічного (Е. Кассіер), аксіологічного (К. Гірц), педагогічного (Е. Фромм) та компетентнісного (К. Ясперс) підходів демонструє послідовне ускладнення методологічних уявлень від розуміння внутрішнього світу людини та її духовної унікальності у середині ХХ століття, через врахування культурного та ціннісного контексту у 1940–1970-х роках, до інтеграції знань, умінь та цінностей у сучасній компетентнісній парадигмі, що забезпечує комплексне формування творчо активного і професійно компетентного педагога-музиканта.

Список використаних джерел:

1. Cassirer E. An essay on man: An introduction to a philosophy of human culture. New Haven : Yale University Press, 1944. URL: <https://dokumen.pub/an-essay-on-man-an-introduction-to-a-philosophy-of-human-culture-9780300258189.html>
2. Fromm E. Man for himself: An inquiry into the psychology of ethics. New York : Rinehart, 1947. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Man_for_Himself.html?id=MUuKGtEnWaAC
3. Geertz C. The interpretation of cultures: Selected essays. New York : Basic Books, 1973. URL: <https://web.mit.edu/allanmc/www/geertz.pdf>
4. Jaspers K. Philosophy of existence. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1951. URL: <https://www.pennpress.org/9780812210101/philosophy-of-existence/>
5. Scheler M. On the eternal in man. New York : Harper & Row, 1966. URL: https://books.google.com.ua/books/about/On_the_Eternal_in_Man.html?id=WqOAFQlnS5EC

DOI: <https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-5.04>

*Т.Д. Грінченко, м. Вінниця
канд. пед. наук, доцент
tatyana_grinchenko@ukr.net*

*В.Ю. Грач, м.Вінниця
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
veronikahrac@gmail.com*

ШЕДЕВРИ ЕРІКА САТІ: ТВОРЧИСТЬ НА МЕЖІ ПСИХІАТРІЇ

Анотація: Простота й мінімалізм «меблевої музики» Е. Саті зробили її широкоживаною серед багатьох сучасних галузей в бізнесі та економіці, кінохітах режисерів Луї Маля, Гая Річі, у Мартіна Скорсезе і у Гаспара Ноє.

Формування цього жанру вважається загадковим, оскільки нова концепція бачення музики як простору належить композитору, який мав зв'язок з представниками езотеричних братств. Своєю творчістю Е. Саті довів, що символічний і реальний світ не протидіють, а доповнюють один одного. Автор статті (Грач В.) глибоко досліджує питання: чи річ дійсно тільки у таланті композитора, чи його професіоналізм це прояв захворювання головного мозку, на яке в той час ніхто не звертав уваги.

Ключові слова: Ерік Саті, меблева музика, «Gnossiennes», додекафонія, психіатрія, музичний модернізм, сприйняття музики.

Abstract: The simplicity and minimalism of Erik Satie's "furniture music" have made it widely used across many modern fields of business and economics, as well as in blockbuster films by directors such as Louis Malle, Guy Ritchie, Martin Scorsese, and Gaspar Noe. The origin of this genre is considered enigmatic, since the new idea of music as a form of space belonged to a composer connected to members of esoteric brotherhoods. Through his work, Satie demonstrated that the symbolic and the real worlds do not oppose each other but instead complement one another. Accordingly, the author of the article (V. Hrach) explores the following question: is it really just a matter of the composer's talent, or could his professionalism be a sign of a brain disorder that no one paid attention to at the time?

Keywords: Erik Satie, furniture music, «Gnossiennes», dodecaphony, psychiatry, musical modernism, music perception.

Постановка проблеми. У цій статті постає дві проблеми. Перша- це потрібно зрозуміти, як саме виконувати твори Еріка Саті, а вже далі знайти пояснення усім дивним його назвам до творів, поведінці в суспільстві. Він відкинув романтичність у своїх образах, натомість започаткував передвісне звучання жанру ambient, суть якого полягає в створенні такого собі фону, атмосфери без ритму та мелодії. Для цього необхідно провести широкий аналіз його біографії та соціокультури на період початку ХХст. з точки зору психології та нейрофізіології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Ерік Саті висвітлено у працях Д. Альберге, А. Капралова, А. Чобан та А. Шарапанівська, які розглядають біографію композитора, його новаторський стиль і вплив на розвиток музики. Водночас міждисциплінарний аналіз його творчості залишається недостатньо розкритим.

Мета: Метою даної статті є спроба розкриття та аналізу особливостей творчості композитора на межі двох галузей: музикознавства та медицини, шляхом співставлення методичного розбору циклу «Гносієн» до опису способу життя, хвороб і висловлювань його сучасників, які чітко окреслюють картину світу Еріка Саті.

Виклад основного матеріалу. Ерік Саті – відомий французький композитор, педагог, виконавець – піаніст кінця доби романтизму і початку становлення імпресіонізму. Він народився в 1866 р. в родині англійки і шотланця. З дитинства батьки заохочували хлопчика до занять музикою. Першим його вчителем був органіст місцевої школи. Впродовж життя Е. Саті намагався відобразити в своїй музиці французькі риси, створювати такі твори,

які б не викликали у слухача емоційної віддачі, а лише створювали фізичну присутність звуку. Таке прагнення підштовхнуло його до ідеї написання так званої «меблевої музики» – своєрідного музичного інтер'єру, під час слухання якої, парижани не відволікались би від буденних справ [1].

Ерік Саті був відрахований з Паризької консерваторії з другого курсу. Після відрахування він спробував себе в якості військового. Постійно нехтував власним здоров'ям, внаслідок чого, часті хвороби призвели до звільнення з військової служби [1].

Повернувшись до цивільного життя, композитор оселився в Парижі в Монмартрі – районі, де збиралися найяскравіші представники мистецьких спільнот. Під враженням від готичної архітектури Нотр-Даму, Саті створює цикл фортепіанних п'єс під назвою «Оживи» (у перекладі – «готична арка»). Наступного року з'являються його знамениті «Гімнопедії» (*Гімнопедія* - урочистий танець спартанців). Композитор зумів наповнити це слово новим змістом, перетворити його на символ спокою, меланхолії та внутрішнього роздуму [3].

В біографії композитора досить багато містики: інтернет-джерела повідомляють про факт його участі (разом з К. Дебюсі) в «Кабалістичному ордені Троянди і Хреста», відомому як таємне товариство розенкройцерів. Саме в цей час розпочався «богемний період» життя Е. Саті. Його композиторські експерименти стали основою для розвитку таких напрямів, як ембієнт, джаз, неокласицизм, імпресіонізм, авангард, мінімалізм і примітивізм. Дослідники припускають, що під час створення своїх творів Ерік Саті користувався математичними розрахунками та нумерологічними схемами, оскільки він був членом течії гностицизму [5].

В рукописах Е. Саті міститься вокальний, інструментальний репертуар для театральних постановок, кіно, естетичного задоволення. «Двадцять сім його творів, що тривалий час залишалися невідомими, написані в різних жанрах – від легких мелодій кабаре до стриманих, майже аскетичних ноктюрнів». Усі ці композиції були дбайливо відновлені з численних коротких нотаток, які Саті робив у паризьких кафе в Монмартрі, де він заробляв на життя музикуванням для відвідувачів. Знайти ці твори вдалося в архівах Національної бібліотеки Франції, завдяки наполегливій праці композиторів Джеймса Ная та Сато Мацуї. Після того, як відбулася знахідка, відомий виконавець Александр Тарау зіграв і записав їх, створивши альбом «Satie: Discoveries» [4].

Найвідомішим фортепіанним циклом Еріка Саті вважаються «Гносієни» (*Gnossiennes*) – твори, що стали важливим етапом у формуванні його неповторного стилю. Ці п'єси були написані наприкінці 1880-х – на початку 1890-х років, у період, коли композитор перебував під впливом символізму, містицизму й античної культури. Перші три «Гносієни» з'явилися в 1890 році. Вони не мали звичної для нас ритмічної структури – в знайдених нотах відсутні тактові риси. Особливістю «Gnossiennes» є витончена динаміка і глибоке відчуття плинності часу. Тут не може бути механічного виконання – кожна нота потребує уваги, дихання, тиші між звуками. Уртекст Саті містить незвичні вказівки, наприклад: «з великою серйозністю», «всередині себе», «на межі

втомі» тощо. «Gnossiennes» передають емоційний настрій і філософію композитора [1].

Слово «Гносієна» походить від грецької мови *gnosis*, що в перекладі означає «пізнання, внутрішнє знання». Образний світ «Гносієн» – це поєднання спокою, задумливості й легкої містики. Бажання Саті створювати «чисту» музику, звільнену від емоційного пафосу, пояснюється його філософією – він бачив у мистецтві не драму, а спокій, порядок, роздум. Створення гармонічної додекафонії у всіх творах робить музику атональною. Всі дванадцять тонів не мають тяжіння один до одного, мелодія побудована по напівтонах в межах октави.

Неабияку роль для митця зіграла творча дружба з Клодом Дебюссі. Він першим висловив ідею, що музика може відображати дійсність, подібно до того, як це робили художники-імпресіоністи у живописі. Пізніше Дебюссі наголошував: «Чому б не скористатися прийомами, якими користуються Моне, Сезанн, Тулуз-Лотрек? Чому б не передати їхні засоби в музиці? Це було б чудовою відправною точкою для нових експериментів» [5].

Фактично, Ерік Саті став неординарною особистістю, яка сприяла виникненню нової течії в музичному мистецтві. Як лікар-невролог (Грач В.) можу припустити, що композитор насправді працював не зі своєю ідеєю зробити великий внесок у розвиток «нового музичного інтер'єру», а з наслідками психіатричного захворювання [1]. Цитати з різноманітних статей яскраво демонструють образ пацієнта з когнітивними дефектами. Наприклад: «Я відчув смак до мізантропії, я став іпохондриком, я перетворився на жахливого меланхоліка, мені стало гидко дивитися навіть через пенсне з чистого золота. ... І все це сталося зі мною через музику»[3]. Ми чітко бачимо ознаки функціонального неврологічного стану у вигляді депресивного синдрому, який проявляється в фразях: «я став іпохондриком, перетворився на меланхоліка», якому стало не цікаво спостерігати за світом. З точки зору патофізіології, офіційною версією причини смерті композитора вважається цироз печінки, який притаманний для хворих з алкоголізмом, оскільки цими напоями вони прагнуть сховати свої відчуття, забути причину негараздів, від того страждає соматика.

Подивимось на назви його праць: «Мрійлива риба», «Сушені ембріони», «М'яві прелюдії для собаки», цикл «Три п'єси у формі груш» [1]. Саме так буде описувати їх людина з патологічним мисленням через призму «свого світу». На перший погляд такі словосполучення не несуть в собі явних відхилень, можна скидатись на фантазію чи ілюзії. Однак це спотворені, викривлені думки, в яких відсутня нормальна логіка. Для того, щоб написати атональну музику, необхідна «інша робота мозку», без розслаблення, потрібно працювати з максимумом віддачі, що для здорової людини не характерно.

Сам про себе Саті казав: «я найдивніший музикант з усіх, я прийшов занадто юним у світ занадто старий.....» [4]. Нотний текст «Gnossiennes» написаний без тактових рисок, що також є ознакою неконтрольованого плину думок, які інколи виникають самостійно, можливо під супровідом галюцинацій. Меланхолійний характер, створення «меблевої музики» з метою не заважати нікому, вказують на усамітненість, зниження вольової сфери.

Зовнішній вигляд Еріка Саті нагадував безхатка з довгою бородою. Через постійні життєві проблеми у нього час від часу виникали проблеми з грошима, доводилось позичати. Цікавий факт: Саті був схильний до збирання великої кількості речей. Після смерті в його помешканні було знайдено 100 парасольок. Іншими словами симптом силогоманії (симптом Плюшкіна) важко не помітити. А смакові вподобання чоловіка взагалі зводились до абсурду – він вживав виключно білі продукти [4].

Висновки: Працювати і слухати музику на фоні- головна мета, яка змусила Еріка Satie створити основи додекафонії і по тому жанр ембієнт. Наполегливо шукаючи нову фактуру для звуків, композитор взяв принципи математичного розрахунку, цікавився архітектурою та був членом багатьох товариств. Фактично став настільки неординарною особистістю, що зміг випередити своїх сучасників.

Список використаних джерел:

1. Альберге Д. Невідомі твори Еріка Саті: прем'єра через сто років після його смерті. 2025. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20250702-nevidomi-tvory-erika-sati-prem-yera-cherez-sto-rokiv-pislja-joho-smerti>
2. Ерік Саті. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%80%D1%96%D0%BA_%D0%A1%D0%B0%D1%82%D1%96
3. Капралова А. Фантазер і мізантроп: музична революція Еріка Саті. 2024. URL: <https://plomin.club/erik-satie/>
4. Чобан А. Що таке ембієнт? 2024. URL: <https://pustunchik.ua/ua/online-school/music/embient-muzyka-erika-sati>
5. Шарапанівська А. Нововведення Еріка Саті. Я журналіст. Київ, 2023..

УДК 378.3:37.091.12

DOI: <https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-5.05>

*Гун Ханьшунан, м. Київ
здобувачка ступеня вищої освіти
«доктор філософії»,
Наталія Гуральник, м. Київ
доктор педагогічних наук, професор
huralnyk@gmail.com*

ВІД ТРАДИЦІЇ ДО ПЕРФОРМЕНСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НАВЧАННІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА-ВОКАЛІСТА

Анотація. У статті розкрито ідею нерозривного зв'язку традиційного та інноваційного у професійному навчанні майбутніх викладачів-вокалістів. Інноваційна складова вокального навчання представлена застосуванням перформенсної складової, що розкриває контент навчальних досягнень співака